

Fællesskabs- målingen

En undersøgelse af livsvilkår
og social eksklusion i Danmark

SFi DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

TrygFonden



Indhold

- 1** Alle har brug for et fællesskab
- 2** På kanten af fællesskabet?
- 4** Tre grupper
- 6** Tilfreds med livet?
- 8** Helbred og psyke
- 10** Arbejdsliv og økonomi
- 12** Det lille fællesskab: Netværk og familie
- 14** Det store fællesskab: Foreninger og samfundsliv
- 16** Hjælp fra fællesskabet
- 18** Perspektiver for fællesskabet
- 20** Det viser Fællesskabsmålingen



Udgiver: SFI – Det Nationale Forskningcenter for Velfærd

Udarbejdet for Trygfonden

Redigeret af Trine Jørgensen

Foto: Colourbox, Hedda Bank og Michael Daugaard

Design: heddabank.dk

Tryk: Rosendahls a/s

Oplag: 1200

ISBN: 978-87-7119-459-3

e-ISBN: 978-87-7119-460-9

Alle har brug for et fællesskab

Som individer definerer vi ofte os selv i forhold til et eller flere fællesskaber. Det kan fx være i forhold til familien, arbejdspladsen, idrætsklubben eller boligforeningen – men det kan også være i forhold til en profession, som studerende, arbejdende eller frivillig. Fællesskaber opstår overalt og skifter ofte i form og indhold gennem livet. De udgør en væsentlig kilde til vores identitet, og de danner ramme om de relationer til andre mennesker, som vi alle har behov for.

I Danmark findes der mange fantastiske fællesskaber, som de fleste heldigvis er en del af. Men det er desværre ikke alle forundt. Oplevelsen af at stå uden for samfundets fællesskaber er i vid udstrækning ledsaget af svære levekår med sociale udfordringer og fysiske såvel som psykiske helbredsproblemer.

Når man ikke deltager i samfundets fællesskaber, er det ikke, fordi man ikke ønsker at være med, men forudsætningerne kan være svære.

Det viser TrygFondens og SFI's nye fællesskabsmåling, der er den første af sin art i Danmark. Den giver et indblik i danskernes egen vurdering af, hvordan de har det, og i hvilken grad de oplever at være en del af samfundets fællesskaber. Tilknytningen til fællesskabet er en vigtig forudsætning for at kunne tage vare på egen og andres tryghed. Vi har et stærkt fællesskab i Danmark og dermed et solidt fundament for at skabe et samfund, hvor ingen oplever at stå udenfor imod sin vilje. Men det kræver, at vi arbejder sammen som individer og organisationer på tværs af stat, marked og civilsamfund.

Det er vores ønske og håb, at denne undersøgelse kan bidrage til en konstruktiv debat om, hvordan vi i fællesskab kan realisere denne vision.

Gurli Martinussen, TrygFonden

På kanten af fællesskabet?

Hvordan oplever danskerne deres relation til fællesskabet? Føler de sig som del af et fællesskab, både i de nære bånd til netværk og familie og i det bredere samfundsliv? Hvem er de mennesker, der oplever at stå på kanten eller helt uden for fællesskaber, hvor andre mødes? Hvordan er deres liv, hvor føler de sig særligt tynget af problemer, og hvor er vejene, der kan bringe dem tættere på andre?

TrygFonden og SFI har taget temperaturen på det danske fællesskab, som det ser ud for det enkelte menneske. I alt knap 2.300 danskere mellem 18 og 70 år har besvaret en lang række spørgsmål om deres liv, hverdag, økonomi, helbred,

og om deres oplevelse af at være – eller ikke være – en del af de fællesskaber, hvor vi mødes.

Resultatet er Fællesskabsmålingen – en måling af danskernes sociale velbefindende, som er udformet sådan, at den kan danne basis for fremtidige målinger. På den måde vil vi fremover kunne se, hvordan et vigtigt grundlag for den sociale sammenhængskraft udvikler sig over tid. Målingen kan også bruges som inspirationskatalog, når politikere, beslutningstagere og fagfolk skal udvikle nye indsatser og tiltag, der styrker danskernes muligheder for at være en del af samfundets fællesskaber.

HVAD BETYDER DET AT VÆRE PÅ KANTEN AF FÆLLESSKABET?

At være på kanten af – eller uden for – fællesskabet betyder, at et menneske har meget få eller slet ingen muligheder for at deltage i forskellige områder af samfunds- og hverdagslivet, herunder særligt i de sociale relationer og aktiviteter, som er almindelige blandt danskere generelt.



DET HAR VI SPURGT OM

I alt 2.292 danskere mellem 18 og 70 år har deltaget i undersøgelsen. Ud over grundoplysninger om alder, uddannelse, civilstand mv. har de besvaret spørgsmål om en række emner. Blandt spørgsmålene er:

Livstilfredshed

Hvor tilfreds er du med dit liv for tiden? Føler du dig værdsat og anerkendt af andre i din hverdag? Ser du optimistisk på fremtiden? Føler du dig holdt uden for i samfundet?

Helbred og psyke

Hvordan er dit helbred? Har du en kronisk sygdom eller handicap? Har du en psykisk lidelse eller andre psykiske problemer?

Økonomi

Mangler du ofte penge til nødvendige dagligvarer sidst på måneden? Har du gæld ud over boliggæld? Har du inden for de seneste tre måneder ladet være med at spise tre måltider om dagen, fordi du ikke havde råd?

Netværk, familie og venner

Har du inden for de seneste to måneder haft familie, venner eller bekendte på besøg i dit hjem? Hvem henvender du dig til, hvis du har brug for hjælp i hjemmet ved sygdom? Hvor ofte ses du med dine børn, forældre, søskende mv.?

Tillid

Mener du, at folk generelt er til at stole på? Har du tillid til, at du kan få hjælp og service fra din kommune, når du har behov for det? Er du tryk ved at færdes i dit lokalområde, når det er mørkt?

Deltagelse i samfundet

Hvor ofte laver du frivilligt arbejde, fx ulønnet arbejde i en forening eller en velgørende organisation? Tilhører du en eller flere grupper eller foreninger, enten lokalt eller på landsplan? Stemte du ved sidste folketingsvalg?

Brug af velfærdssystemet

Har du inden for de seneste 2 år været i psykiatrisk eller psykologisk behandling? Har du benyttet et socialt værested? Synes du, at du har behov for hjælp i forhold til kronisk fysiske sygdomme eller handicap?



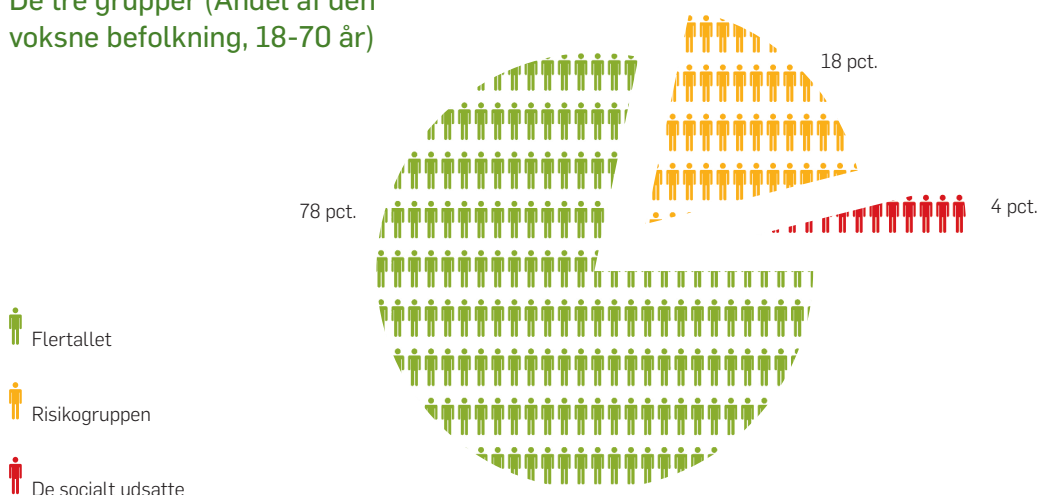
Tre grupper

Baseret på deres svar kan danskerne opdeles i tre grupper: flertallet, risikogruppen og de socialt udsatte.

De tre grupper har forskellige oplevelser af deres relation til fællesskabet: Flertallet af danskere trives i livet og føler sig som en værdsat del af de fællesskaber, de

færdes i. Risikogruppen er ramt af forskellige udfordringer i livet og kan opleve, at de står på kanten af de fællesskaber, som andre danskere mødes i. Og de socialt udsatte kæmper med massive problemer og fortæller om en voldsom følelse af at være uden for, ikke blive værdsat og have brug for hjælp fra fællesskabet.

De tre grupper (Andel af den voksne befolkning, 18-70 år)



Antal besvarelser: Flertallet 1.430, risikogruppen 615, de mest udsatte 247.

I hvor høj grad føler du, at du bliver holdt uden for i samfundet? (Andel, som svarer "i høj grad" eller "i nogen grad")

1 ikon = 1 pct.

6 pct.

32 pct.

57 pct.

Flertallet Risikogruppen De socialt udsatte

I alt 13 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "i høj grad" eller "i nogen grad" på spørgsmålet.



FLERTALLET

Flertallet af danskerne oplever, at de på alle måder er en del af fællesskabet. De føler, at de har velfungerende liv, og fortæller kun om ganske få problemer med helbredet eller andre udfordringer i livet.

De fleste bor sammen med en partner, og et flertal har hjemmeboende eller voksne børn. To tredjedele er i arbejde, og hver femte er pensioneret eller under uddannelse. De fleste i denne gruppe er over 30 år.

RISIKOGRUPPEN

Risikogruppen af danskerne er folk, der fortæller om udfordringer i livet – fx i form af arbejdsløshed, dårligt helbred eller en skrøbelig psyke. De er i forskellig grad belastede af deres vilkår og fortæller fx oftere end flertallet, at de er ensomme og føler sig holdt uden for i samfundet. En del af dem oplever dog også, at de på trods af problemerne har et godt liv.

Der er færre i denne gruppe, der bor sammen med en partner, og der er også færre, der har børn, end blandt flertallet. Under halvdelen har et arbejde, og mere end hver tiende er arbejdsløs. 12 pct. er førtidspensionister. Knap en tredjedel er under 30 år.

DE SOCIALT UDSATTE

De socialt udsatte danskere kæmper med mange forskellige problemer. De har en presset økonomi, mange har problemer med helbredet, og en meget stor del en psykisk lidelse. De oplever på mange måder, at de står uden for fællesskabet. Mange føler, at andre ser ned på dem, og at de ikke bliver værdsat. Og de oplever ofte, at de ikke får den hjælp, de har brug for af velfærdssystemet for at løse deres komplekse problemer.

Omkring halvdelen af de socialt udsatte bor alene, og hver tiende er enlig med hjemmeboende børn. Hovedparten er arbejdsløse, sygemeldte eller på førtidspension, mens knap hver tiende er i arbejde. Hver tredje er under 30 år.

Tilfreds med livet?


Følelsen af at stå uden for de fællesskaber, hvor andre mødes, er meget voldsom blandt udsatte danskere. Over halvdelen af de socialt udsatte føler sig holdt uden for i samfundet. Fire ud af ti føler sig ikke værdsat og anerkendt af andre i hverdagen, og to tredjedele føler, at andre ser ned på dem på grund af deres indkomst eller jobsituation.

Risikogruppen har de samme oplevelser i mindre omfang. Blandt dem føler hver tredje, at de bliver holdt uden for i samfundet, og hver tiende føler sig ikke værdsat og anerkendt af andre.

Denne følelse sætter sig dybe spor i livstilfredsheden. De mest udsatte danskere er langt mindre glade for deres liv, og mange føler sig magtesløse og savner mening i tilværelsen.

Alt i alt hvor tilfreds er du med dit liv for tiden på en skala fra 0 til 10, hvor 0 betyder "slet ikke tilfreds", og 10 betyder "fuldt ud tilfreds"?




 Flertallet 8,6 (af 10)



 Risikogruppen 6,7 (af 10)



 De socialt udsatte 3,9 (af 10)


Livstilfredshed i befolkningen (18-70 år): 8,1

”

Jeg havde en periode, hvor jeg tænkte, at jeg ikke var velkommen i samfundet. Folk er optagede af deres eget, desværre. Der er ikke rigtig nogen, hvis man går ind på biblioteket, der spørger til én. Så når jeg har siddet der en halv time, så tænker jeg, at jeg går hellere hen på værestedet og snakker. På en eller anden måde er der et eller andet, der kniber et eller andet sted. Jeg ved ikke, om det er mig, der er gammeldags.”

(Mand i 50'erne)

I hvor høj grad føler du, at de ting, du foretager dig i dit liv, giver mening?
(Andel, der svarer "i mindre grad" eller "slet ikke")

 = 1 pct.


 1 pct.

 10 pct.

 52 pct.

I alt 5 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "i mindre grad" eller "slet ikke" på spørgsmålet.

I hvor høj grad føler du, at du har mulighed for at styre dit liv i den retning, du selv ønsker? (Andel, der svarer "i mindre grad" eller "slet ikke")

 = 1 pct.

 2 pct.

 24 pct.

 63 pct.

 Flertallet

 Risikogruppen

 De socialt udsatte

I alt 8 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "i mindre grad" eller "slet ikke" på spørgsmålet.

Helbred og psyke

Fysiske og psykiske helbredsproblemer kan ramme alle, men de rammer hårdere, hvis man også har andet at slås med i livet.

tredjedel af dem, mens det er hver tiende i risikogruppen og kun godt hver syttende blandt flertallet, der oplever den slags smerter.

Godt hver fjerde dansker mellem 18 og 70 år fortæller, at de har en kronisk fysisk lidelse eller handicap. Blandt flertallet er andelen lidt lavere, men det er hver tredje i risikogruppen og over halvdelen af de socialt udsatte, der har en fysisk lidelse. Der er dog langt flere blandt de socialt udsatte, der også oplever, at de har fysiske smerter, der gør deres hverdag svær. Det gælder ca. en

To tredjedele af de socialt udsatte danskere har en psykisk lidelse eller psykiske problemer, og for mange forværrer sygdommen de øvrige problemer, de slås med. Har man en psykisk lidelse, har man også højere risiko for at føle sig ensom og uden for i samfundet. Der er dog også et stort mindretal af psykisk syge, der ikke oplever nævneværdige belastninger af deres sygdom.

Hvordan synes du, dit helbred er alt i alt? (Andel, der svarer "mindre godt" eller "dårligt")

 = 1 pct.

 6 pct.

 29 pct.

 70 pct.

 Flertallet

 Risikogruppen

 De socialt udsatte

I alt 13 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "mindre godt" eller "dårligt" på spørgsmålet.


”

Hvis jeg ikke har mad i huset, så er det sådan, hvis jeg skal på gaden i morgen, så kan jeg købe mad i morgen. Det er ikke noget med, at jeg bare lige går ned og køber ind. Så prøver jeg på at spare på det, jeg har. Ellers så må jeg undvære. Det er fordi, jeg ikke kan finde ud af at gå ud. Jeg er bange for det. Jeg ved ikke, hvad der sker, men det er noget angst.”

(Kvinde i 50'erne)



Har du en psykisk lidelse eller andre psykiske problemer?
(Andel, der svarer "ja")

 = 1 pct.

 5 pct.

 26 pct.

 65 pct.

 Flertallet

 Risikogruppen

 De socialt udsatte

I alt 11 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "ja" på spørgsmålet.

Arbejdsliv og økonomi

Over halvdelen af de socialt udsatte er sygemeldte, arbejdsløse eller førtidspensionister, og kun hver tiende er i arbejde. I risikogruppen er knap halvdelen i arbejde, men der er også mange på overførselsindkomst.

Det sætter sig klare spor i økonomien. En stor del af de socialt udsatte hopper jævnlige måltider over, fordi de ikke har råd til mad, og mange mangler penge til husleje og lægeordineret medicin. I risikogruppen er afsavnene ikke helt så store, men dog væsentligt højere end blandt flertallet. Fx fortæller hver femte i risikogruppen, at de ofte mangler penge

til de nødvendige dagligvarer sidst på måneden.

Blandt arbejdsløse og sygemeldte danskere er der – uanset deres situation i øvrigt – et stort ønske om at blive en del af et arbejdsfællesskab. Langt de fleste fortæller, at de gerne vil have et arbejde. Men dem, der også har andre problemer at slås med i livet, oplever i langt højere grad end flertallet, at de ikke får den rette hjælp til at få fodfæste på arbejdsmarkedet. Det kan være udtryk for, at fx sociale og psykiske problemer spænder ben for dem og gør det svært for andre at hjælpe dem i arbejde.

Har du inden for de seneste tre måneder ladet være med at spise tre måltider om dagen, fordi du ikke havde råd? (Andel, der svarer "ja")

 = 1 pct.

 1 pct.

 7 pct.

 49 pct.

 Flertallet

 Risikogruppen

 De socialt udsatte


I alt 4 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "ja" på spørgsmålet.

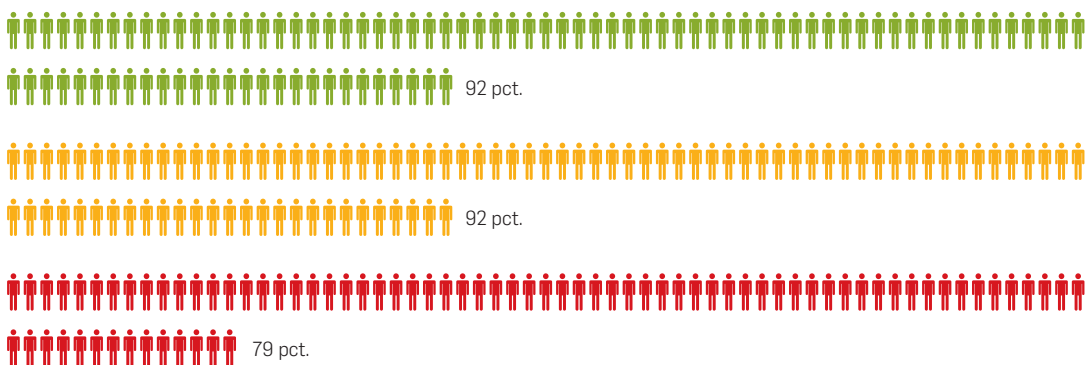
”

Altså, jeg bliver jo fyret hele tiden, når jeg er på arbejdsmarkedet. Og det er også, fordi jeg er sådan en, der ... Jeg siger min mening, og jeg larmer lidt, og jeg er lidt højrøstet, og jeg er sådan meget udadreagerende, og nogle gange kan jeg godt blive måske lidt aggressiv, fordi jeg er engageret, og det bliver folk bange for. Jeg er ikke sådan en stille mus, vel? Og jeg har altid haft problemer med, også i skolen, at jeg ikke var en af de stille piger – for det er jo de stille piger, der går igennem, der klarer sig. Vores system er slet ikke bygget til sådan en som mig.”

(Kvinde i 50'erne)

Ønsker du at komme i arbejde? (Andel af alle arbejdsløse og sygemeldte, der svarer "ja")

 = 1 pct.



 Flertallet  Risikogruppen  De socialt udsatte

I alt 90 pct. af alle arbejdsløse og sygemeldte i den voksne befolkning (18-70 år) svarer "ja" på spørgsmålet.

Det lille fællesskab: Netværk og familie

Langt de fleste danskere har familie og venner, som de omgås og ses med, og som udgør den nære ramme om deres liv. Men slås man med problemer i sit liv, kan det også sætte sig spor i de nære relationer. I risikogruppen og blandt de socialt udsatte har folk gennemgående lidt færre venner, de ses sjældnere med deres børn og forældre, og særligt de fjernere familiebånd til fætre, kusiner, onkler og tanter er spinkle eller mangler helt.

Selvom de fleste har kontakt til familie og venner, er der en meget voldsom følelse af ensomhed blandt de socialt udsatte, og også blandt mange i risikogruppen. Det kan tyde på, at for de svageste i samfundet dækker de nære relationer ikke behovet for social kontakt.

De nære relationer kan især være svære, hvis man kæmper med en psykisk lidelse eller psykiske problemer. Færre i denne gruppe har set eller besøgt deres familie og venner for nylig, og der er også færre, som har kontakt med deres nabo, end blandt dem uden psykiske problemer.

Langt de fleste danskere oplever, at de kan trække på familie og venner, hvis de har brug for hjælp og støtte – uanset deres situation i øvrigt. Men hver sjette socialt udsatte dansker fortæller, at de, hvis de var nedtrykte og trængte til nogen at tale med, ville henvende sig til professionelle snarere end til familie og venner.

Har du inden for de seneste to måneder haft familie, venner eller bekendte på besøg i dit hjem? (Andel, der svarer "nej")

 = 1 pct.

 4 pct.

 12 pct.

 22 pct.

 Flertallet

 Risikogruppen

 De socialt udsatte


I alt 6 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "nej" på spørgsmålet.



Det lyder helt vildt nederen, men jeg har faktisk ikke et særligt stort netværk andet end min familie. Jeg har to, tre bedste veninder, og hende den ene, hun er lige blevet mor, så hende snakker jeg ikke rigtig med. Men ellers så bruger jeg rigtig meget min familie, men det synes jeg også, nogle gange kan være svært, for bare fordi de er min familie, skal de jo ikke føle sig forpligtet til altid at stå til hjælp eller til rådighed. Men det vil de jo gerne. Det handler jo nok bare om, hvordan jeg ser på det. Så jeg bruger egentlig min behandler inde på hospitalet rigtig meget, den sygeplejerske, jeg skal snakke med en gang om ugen, det er nok hende, jeg bruger mest.”

(Kvinde i 20'erne)

I hvor høj grad føler du dig ensom?
(Andel, der svarer "i høj grad" eller "i nogen grad")

 = 1 pct.

 3 pct.

 35 pct.



 86 pct.

 Flertallet

 Risikogruppen

 De socialt udsatte

I alt 12 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "i høj grad" eller "i nogen grad" på spørgsmålet.

Det store fællesskab: Foreninger og samfundsliv

Foreningsliv og fritidsaktiviteter er et væsentligt element i mange danskeres liv. Her møder vi andre omkring fælles interesser og arbejder på fælles projekter.

Jo mere presset man er i tilværelsen, jo mindre sandsynligt er det, at man opsøger fællesskaberne i foreningslivet, viser målingen. Ikke desto mindre er der en hel del mennesker blandt både de socialt udsatte og risikogruppen, der faktisk går til fritidsaktiviteter, deltager i frivilligt arbejde eller er medlemmer af en gruppe eller forening. Det er væsentlig færre end blandt flertallet, men kan alligevel ses som et tegn på, at civilsamfundets aktiviteter er en vigtig indgang til fællesskabet for de mest udsatte – måske

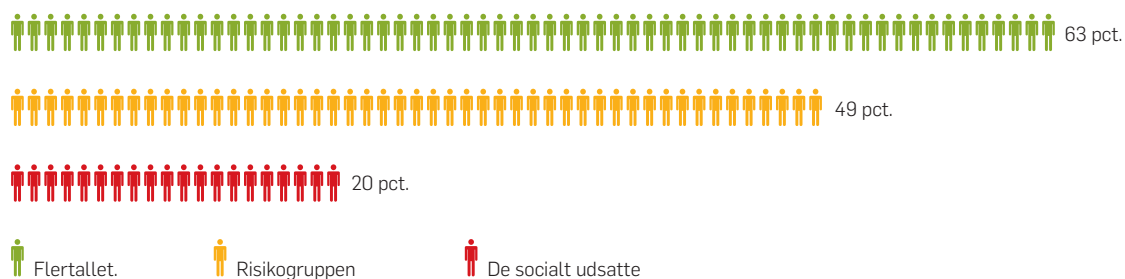
særligt, hvis rammerne kan rumme de psykisk sårbare og de socialt udfordrede.

Også det politiske engagement er stærkt blandt danskerne, uanset hvad man i øvrigt slås med. 80 pct. af de socialt udsatte stemte ved sidste folketingsvalg, og det er kun lidt under valgdeltagelsen for flertallet, som er på 88 pct. Risikogruppen har den laveste valgdeltagelse med 73 pct.

I alle grupperne har de fleste tillid til andre mennesker og mener, at folk generelt er til at stole på. Dog føler knap hver tredje socialt udsatte og hver femte i risikogruppen, at man slet ikke eller kun i begrænset omfang kan stole på folk.

Deltager du i faste fritidsaktiviteter? (Andel, der svarer "ugentligt" eller "månedligt")

 = 1 pct.



I alt 60 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "ugentligt" eller "månedligt" på spørgsmålet.


”

Hernede på værestedet er vi alle sammen mere eller mindre i samme bås. Vi har det der stempel "psykisk syg", og der er ingen, der spørger: "Hvad fejler du?", og "hvorfor har du det?". Heller ingen, der spørger til en familie, så man skal heller ikke stå skoleret: "Hvorfor besøger du ikke dem?". Man har ikke dårlig samvittighed, netop fordi man kan være sig selv."

(Kvinde i 50'erne)



Deltager du aktivt i en eller flere grupper eller foreninger, enten lokalt eller på landsplan? (Andel, der svarer "ugentligt" eller "månedligt")

 = 1 pct.

 30 pct.

 21 pct.

 17 pct.

 Flertallet

 Risikogruppen

 De socialt udsatte.

I alt 28 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "ugentligt" eller "månedligt" på spørgsmålet.

Hjælp fra fællesskabet

De mest udsatte danskere oplever mange problemer på en gang. De fleste af dem står uden for arbejdsmarkedet, de har en presset økonomi, de har ofte sociale problemer og for manges vedkommende en psykiatrisk diagnose. De mange problemer hænger tæt sammen – og netop den kompleksitet gør det svært for dem at få hjælp, viser målingen.

De danskere, der slås med flest problemer, oplever ikke at få den hjælp, de har brug for. Mange efterlyser bedre hjælp til at håndtere en fysisk eller psykisk lidelse, og rigtig mange vil gerne have hjælp til at komme i arbejde. Kun hver tiende af de socialt udsatte danskere får social bostøt-

te i hjemmet, og kun 15 pct. har besøgt et værested inden for det seneste halve år.

Det er særligt de socialt udsatte, der føler, at de har brug for mere hjælp, mens risikogruppen i mindre grad efterlyser støtte. Det peger på, at den mangfoldighed af problemer, som de socialt udsatte oplever, gør det svært for velfærdssystemet at hjælpe dem.

Oplevelsen af at mangle hjælp er måske en del af forklaringen på, at de socialt udsatte er mindre aktive i både de nære fællesskaber med familie og venner og de bredere samfundsfællesskaber i foreninger og grupper.






Det kan godt knibe med at få hjælp derhjemme. Der er de meget med, at man skal ordne det hele selv. Der kan man godt blive lidt fortvivlet, når det hele begynder. Det er svært. Og hvis man søger ved kommunen, så tager det år og dage, før der sker noget, hvis der sker noget. Vi snakker om det en gang imellem, men det bliver aldrig rigtig til noget. Så går tiden. Jeg tror, at de kigger på mig og ser, at jeg er okay. Men jeg kan godt savne et hjemmebesøg.”

(Mand i 50'erne)

I hvor høj grad føler du, at dit behov for hjælp i forhold til psykisk sygdom eller psykiske problemer bliver opfyldt? (Andel, der svarer "i mindre grad" eller "slet ikke")

 = 1 pct.


 1 pct.

 4 pct.

 28 pct.

I alt 2 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "i mindre grad" eller "slet ikke" på spørgsmålet.

I hvor høj grad føler du, at dit behov for at deltage i aktiviteter, hvor man møder andre mennesker, bliver dækket? (Andel, der svarer "i mindre grad" eller "slet ikke")

 = 1 pct.

 6 pct.

 22 pct.

 39 pct.

 Flertallet

 Risikogruppen

 De socialt udsatte

I alt 10 pct. af den voksne befolkning (18-70 år) svarer "i mindre grad" eller "slet ikke" på spørgsmålet.

Perspektiver for fællesskabet

Fællesskabsmålingen viser, at langt de fleste danskere trives i livet og føler sig som en integreret del af de fællesskaber, hvor de færdes. De har oftest et godt helbred, de har stærke bånd til venner og familie og mange deltager i fritids- og foreningslivet.

Men omkring en femtedel af danskerne har større eller mindre udfordringer i livet, der kan gøre det svært for dem at deltage i de fællesskaber, hvor danskerne mødes. En del af dem – risikogruppen – har nogle udfordringer, som belaster dem og giver en oplevelse af at stå på kanten af fællesskabet. En mindre gruppe – de socialt udsatte – er omringet af massive problemer og føler sig på mange måder udelukket fra fællesskabet.

Mangler hjælp

Jo flere problemer, de svageste danskere slås med, jo sværere er det for velfærdssystemet at hjælpe dem. I hvert fald føler mange af de socialt udsatte, at de ikke får tilstrækkelig hjælp, fx til at håndtere en psykisk eller fysisk lidelse eller til at komme i arbejde. I risikogrup-

pen er der en større oplevelse af, at der er hjælp at hente, selvom der også her bliver efterlyst mere støtte.

Det udækkede behov for hjælp kan være med til at forklare, hvorfor de mest udsatte danskere deltager mindre i fællesskaberne.



”

Jeg synes, at vi skal til at snakke lidt mere sammen. Og lære hinanden mere at kende. Man tør jo ikke gå ind til naboen. Vi skal prøve at blive bedre til at snakke sammen, når vi mødes. Det er min mission for fremtiden.”

(Mand i 50'erne)



Vilje til fællesskab

Der er en stor vilje til fællesskab blandt de mest udsatte danskere, viser målingen. Det gælder både det lille fællesskab af familie og venner, hvor langt de fleste danskere har et netværk omkring sig – selvom det kan være tyndere blandt dem, der kæmper med mange problemer. Og det gælder det store fællesskab i foreninger og samfundsliv, hvor også de, der har udfordringer i livet, deltager og er aktive – om end sjældnere end flertallet.

Når det gælder arbejdslivet, vil de fleste arbejdsløse og sygemeldte danskere gerne i arbejde. Og helt generelt har langt de fleste danskere – uanset deres vilkår og problemer – tillid til, at andre mennesker vil dem det godt.

Mellem stat og civilsamfund

Et godt fællesskab kan ikke bygges udelukkende på viljen hos dem, der står på kanten og gerne vil ind – det kræver også en rummelighed hos flertallet og hos de institutioner i samfundet, der skaber de rammer, vi mødes i. Her peger målingen på, at civilsamfundet – fx i form af foreninger og frivillige organisationer – har en vigtig rolle at spille som det sted, hvor vi mødes i rummelige fællesskaber. Så længe de mest udsatte danskere oplever, at de ikke får tilstrækkelig hjælp fra velfærdssystemet til at løse deres problemer, er det imidlertid svært for civilsamfundet at løfte denne opgave.



78 pct.

FLERTALLET

- Har velfungerende liv og kun ganske få problemer med helbred, job eller nære relationer
- Langt de fleste føler sig på alle måder som en del af fællesskabet



18 pct.

RISIKOGRUPPEN

- Har udfordringer i livet, fx dårligt helbred, arbejdsløshed og skrøbelig psyke, men er ikke ramt af massive problemer
- Hver tredje føler sig ensomme og oplever, at de bliver holdt uden for i samfundet



4 pct.

DE SOCIALT UDSATTE

- Kæmper med massive problemer, fx med økonomi, helbred, psyke og sociale relationer
- De allerfleste føler sig ensomme og over halvdelen føler sig holdt uden for i samfundet

Det viser Fællesskabsmålingen

Hvem står på kanten af fællesskabet?

Omkring en femtedel af danskerne mellem 18 og 70 år oplever i større eller mindre grad, at de står på kanten af de fællesskaber, hvor andre mødes. Det er mennesker, der har problemer med fx helbred, økonomi, psyke eller arbejdsliv – og som ofte føler sig ensomme, ikke værdsat og holdt uden for i samfundet.

Hvor er vejene ind i fællesskabet?

Selv blandt de mest udsatte danskere deltager en del i foreningslivet, mange stemmer til folketingsvalgene og et stort flertal af de arbejdsløse og sygemeldte vil gerne i arbejde. Og selvom mange føler sig ensomme, har langt de fleste et netværk af familie og venner. De svageste danskere befinder sig netop på kanten af fællesskabet, men er kun meget sjældent helt udenfor – og de vil meget gerne ind.

Hvad kan vi gøre?

Et godt fællesskab kræver rummelighed hos flertallet og hos de institutioner i samfundet, der skaber de rammer, vi mødes i. Her spiller både stat og civilsamfund en vigtig rolle. De svageste danskere oplever ikke, at velfærdssystemet støtter dem tilstrækkeligt, og de er omringet af problemer i en grad, der gør det svært for dem at deltage i de fællesskaber, som civilsamfundet skaber.

Hvordan oplever danskerne deres relation til fællesskabet? Føler de sig som del af et fællesskab, både i de nære bånd til netværk og familie og i det bredere samfundsliv? Og hvem er de mennesker, der oplever at stå på kanten eller helt uden for fællesskaber? Hvordan er deres liv, hvor føler de sig særligt tynget af problemer, og hvor er vejene, der kan bringe dem tættere på andre?

Det er emnet for dette hæfte, som for første gang præsenterer Fællesskabsmålingen. I målingen har knap 2.300 danskere mellem 18 og 70 år besvaret en lang række spørgsmål om deres liv, hverdag, økonomi, helbred, og om deres oplevelse af at være – eller ikke være – en del af de fællesskaber, hvor vi mødes.

Fællesskabsmålingen har til formål at sætte fokus på et vigtigt grundlag for den sociale sammenhængskraft, nemlig danskernes oplevelse af at være del af det samme fællesskab. Hensigten er, at vi med kommende målinger kan følge fællesskabet over tid. Målingen kan også bruges som inspirationskatalog, når politikere, beslutningstagere og fagfolk skal udvikle nye indsatser og tiltag, der styrker danskerens muligheder for at være en del af samfundets fællesskaber.

Målingen er gennemført i samarbejde mellem TrygFonden og SFI. Oplysningerne i dette hæfte bygger på SFI-rapporten "Fællesskabsmålingen. En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark" (SFI-rapport 17:19, 2017).